

מסורת הש"ס

א) [לקמן מה. מוספתא פ"ג ה"ג], ב) לקמן מה. פעיט ג. מ"ק ג: ע"ש זבחים קי.; ג) [מוספתא פ"ב ה"טן, ד) [נעיל לג.], ה) שבת לו. ע"ש, ו) כתובות טו: חולין מח: נז.; ז) [שם ע"ש], ח) ר"מ מ"ה, ט) גמ' תחוב בעוביו ולא יו',

תורה אור השלם

1. וקח מזרע הארץ ויחנהו בשדה וזרע קח על מים רבים צפצפה שמו: יחזקאל יז ה

גליון הש"ס

נברא ערבי שתיא אחת ללולב. עי' לקמן דף מג ע"ב תוס' ד"ה והציאו ודף מה ע"ב תוס' ד"ה א' ללולב:

מוסף רש"י

לשופר של ראש השנה. אין מוקצין אלא בלחות ששם הארץ קורין חלוצות, והוא שופר, או אם לא עם הארץ לשאלו כמה יתקע, חומרי לו בחלוצות (שבת יז). פתורא. מתחילה היו קורין לגדול פתורא ולקטנה פתורא ועשוי נשטן (שם). אף אני אומר. להוסיף אדרב חסדא לומר שם זה נשמה (שם). בי כסי הובלילא. מתחילה היו קורין להמסס הובלילא וצביה הכסות בי כסי, ועכשיו נשטן. המסס הוא הסמון לצית הכסות עשוי סגלגל כמין כדור ובחובו קליפות קליפות הדסה כגלגל של ריחם וקורין ינסיג'ל ודופט דק מאלד, בית הכסות, סוף הכסי שקורין פלגנ'א ויש בו עובי שקורין דובלן וחובו עשוי כמין כוס. עובי בית הכסות, דופן כפולה ודוקין הכפלים זה בזה בשומן (שם). למחט הנמצא בעובי בית הכסות. מקום ים כרסם הכרס סמון להמסס קרוי בית הכסות, שהוא כעין סוס ויש בו סביב שפתו עובי עני כפלים כפולים ודוקים ונעלג' רדובולג', ונמצא מחט תחובה בלחות עובי ומתן עוביו אפשר לה שלא נקצתה כולה (כתובות עו: וכע"ז חורין טס.).

אבא שאול אומר. ערבי דאמר קרא לא להכשיר של בעל זא אלא ללמדך שזריך שתי מלות של ערבה אחת לאגדה בלולב ואחת למקדש להקיף את המזבח כדאמרין לקמן בפרק לולב וערבה (דף מה.):

ורבנן. דדרשי ערבי להכשיר של בעל ושל הרים למקדש מנא להו:

אבא שאול אומר ^(כ*)ערבי שתיא אחת ללולב ואחת למקדש ורבנן למקדש מנא להו הלכתא גמירי להו דא"ר אסי א"ר יוחנן ^(ג*)עשר נטיעות יערבה יוניסוך המים הלכה למשה מסיני ת"ר ערבי נחל הגדילות על הנחל פרט לצפצפה הגדילה בין ההרים א"ר זירא מאי קראה יקח על מים רבים צפצפה שמו א"ל אביי ודילמא פרושי קא מפרש קח על מים רבים ומאי ניהו צפצפה א"כ מאי שמו א"ר אבהו אמר הקב"ה אני אמרתי שיהו ישראל לפני בקח על מים רבים ומאי ניהו ערבה והן שמו עצמן בצפצפה שבהרים איכא דמתני לה להאי קרא אמתניתא קח על מים רבים צפצפה שמו מתקיף לה ר' זירא ודילמא פרושי קא מפרש קח על מים רבים מאי ניהו צפצפה אם כן מאי שמו א"ר אבהו אמר הקב"ה אני אמרתי שיהו ישראל לפני בקח על מים רבים ומאי ניהו ערבה והן שמו עצמן בצפצפה שבהרים ת"ר ^(א*)דאי זהו ערבה ואיזהו צפצפה ערבה קנה שלה אדרם ועלה שלה משוך ופיה חלק צפצפה קנה שלה לבן ועלה שלה עגול ופיה דומה למגל והא תניא דומה למגל כשר דומה למסר פסול אמר אביי כי תניא ההיא בחילפא גילא אמר אביי שמע מינה האי חילפא גילא כשר להושענא פשיטא מהו דתימא ^(א*)הואיל ואית ליה שם לווי לא נתבשר קמ"ל ואימא הכי נמי ערבי נחל אמר רחמנא מכל מקום אמר רב חסדא ^(ב*)הני תלת מילי אשתני שמייהו מכי חרב בית המקדש חלפת ערבתא ערבתא חלפתא מאי ג"מ ללולב שיפורא חציצרתא חציצרתא שיפורא מאי נפקא מינה לשופר של ראש השנה פתורתא פתורא פתורא פתורתא למאי נפקא מינה למקח וממכר אמר אביי אף אני אומר בי כסי הובלילא הובלילא בי כסי למאי נפקא מינה ^(א*)למחט הנמצא בעובי בית הכסות אמר רבא בר יוסף ^(א*)אף אני אומר בבל בורסיף בורסיף בבל למאי נפקא

לולב הגזול פרק שלישי סוכה

לד.

ואחת למקדש. תימה דכיון דלית ליה הלכתא אימא אף בגבולין דמידי מקדש כתיב בקרא:

ורבנן למקדש מנא להו. הכי נמי מצי למיבעי לאבא שאול של בעל ושל הרים מנא ליה ושמא לית ליה ולית ליה נמי הא דדרשי רבנן לקמן ערבי נחל שמים אלא סבר ליה כרבי עקיבא דאמר הדם אחד וערבה אחת ואין הלכה כר"ע כדמוכח לקמן ולפי זה זריך ליזהר שלא ליטול ערבה ללולב אלא"כ גדילה על הנחל דשתי דרשות לא דרשין מערבי כדדרשין לקמן וכדדרשין הכא וכל הני תנאי דהכא ודלקמן מתניא גבי הדדי צמורת כהנים משמע דמר דריש ליה הכי ומר דריש ליה הכי:

קנה שדה בו. כיון דפירש סימני ערבה הו' סגי אלא להכשיר אף שאין צו ג' סימנים אלו כגון חילפא גילא לפיכך קמני סימני נפצפה למימר דוקא הני:

בית הכסות. סוף הכרס שקורין פננא והוא עשוי ככובע וככוס ומניא מחט שנמצאת בעובי בית הכסות מנז אחד ^(א*)ולא ניקב נקב מפולש כשרה שהעור סותמו ומגין משני דדדין שהנקב מפולש טרפה ובזלותו שקורין עכשוי בית הכסות אין חילוק להכשיר מפני שדופנו דק והוא היה רגיל לקרות הובלילא כך פי' בקוטנ' ואם מתנא לומר דאין סבירא שיהא טרפה הואיל ולא ניקב אלא חצי העור מזיגין למימר דכולו ניקב ומיישין שמא הצריח כי היכי דחייש בריש אלו טרפות (חולין דף מג.): גבי ישב לו קוץ בושט למאן דחייש לספק דרוסה והא דתנא התם המסס וצית הכסות שניקבו לחון דמשמע דבעינן נקב מפולש לאו דוקא לחון מפולש אלא כלומר כלפי חוץ לאפוקי נקבו זה לתוך זה והא דקא אמרי' בעובי בית הכסות מנז אחד כשרה זריך לפרש אותו דז מבפנים כלפי הרעי דאי דז חזיון שכלפי חלל הגוף אפי' לא ניקב כלל אלא שנמצאת מחט בחלל הגוף טרפה דאמרין נקובי נקב ואמאי ואין נראה לר"ת לומר שתהא טרפה בלא נקב אלא חצי העובי של המסס נמי מנז אחד כשרה והא דנקט עובי בית הכסות רבותא קמ"ל אע"פ שניקב עור אחד שלם אפי"ה כשרה עד שניקבו שניהם ואיידי דנקט מנז אחד

כשרה נקט נמי משני דדדין טריפה אף על פי דמילתא דפשיטא היא אי נמי ס"ד משני דדדין דניקבו שתי העורות כשרה לפי ששובע ע"ג המסס ומדובק שם בשומן ומגין שלא ילא הרעי מידי דהוא אחלחולת שניקבה וירכיס מעמידות אותה והא דנפקא מינה הכא בזמאי דאישתני שמייהו היינו נפקותא דלא תטעה מה שאמר מנז אחד כשרה היינו בהובלילא דהיינו המסס שקורין עכשוי בית הכסות אבל מה שקורין הובלילא דהיינו מה שהיו רגילין לקרות בית הכסות אפי' מנז אחד טרפה הואיל וניקב עור שלם וכן שלא נטעה נמי בזמני דדדין טרפה דהוי זמה שקורין עכשוי בית הכסות דהוא המסס אבל מה שקורין עכשוי הובלילא דהוא מה שהיו קוראין תחלה בית הכסות אפי' משני דדדין כשרה כחלחולת שניקבה וירכיס מעמידות אותה:

כלפי בית יד שלה. מסר היא מגירה שקורין שיג"ה ופגימותיה

הולכות נוכחו ולהם שני עוקצין אחד מכאן ואחד מכאן כפגימות סבין: ה"ג משכחם לה **בחילפא גילא**. ולא גרס ומשכחת לה. חילפא גילא מין ערבה כשרה היא ופיה דומה למגל אבל שאר ערבה פיה חלק: **חילפא ערבהא**. לאו היינו חילפא גילא אלא נפצפה ועכשוי נשתנית משמה וקורין לה ערבה: **שיפורא**. כפוף: **חלוצרתא**. פשוטה ואינה של איל: **פתורפא פתורא**. האחת גדולה והאחת קטנה ושם היו רגילין לקרות לגדולה חלק קטנה ושל קטנה לגדולה: אף אני אומר. אף אני יש צדי עוד אחד שנתחלק שמה: **הובלילא**. נפסיג'ל: **בית הכסות**. סוף הכרס שקורין פננ"ה והוא עשוי ככובע וככוס ודופנו סביב (שפה) לו עצה כשתי דפנות ותניא (חולין דף נ:ׁ) מחט שנמצאת בעובי בית הכסות מנז אחד תחובה בעוביו ולא ניקב נקב מפולש כשר שהעובי סותמו ומגין משני דדדין שהנקב מפולש טריפה ובזלותו שקורין עכשוי בית הכסות אין חילוק להכשיר מפני שדופנו דק והוא היה רגיל לקרות הובלילא:

לגיטי

עין מושפט נר מצוה

ב א מיי פ"ג מהלכות שמיטה ויוכל הלכה ה סג לאין רס:
בא ב מיי פ"ז מהלכות לולב הלכה כ סג שם וביי טור אורח סומן תרסק:

בב ג מיי פ"י מהלכות תמידין ומוספין הל' ו סג עשין רה:
בג ד ה מיי פ"ז מהל' לולב הל' ג ד סג עשין מז טוש"ע אורח סי' תרמו סעיף א:

ד [מיי פ"ו מהל' שמיטה הל' יב ופי' מהל' מכירה הל' טו טוש"ע ייד סי' מח סעי' ח טוש"ע ח"מ סי' רכד סעי' בן:]

לעיו רש"י

שיג"ה (שיר"א). ששור. ציפסיג"ל. הקיבה השלישית של מעלי הגירה. פנצ"א. בטן

(כאן בהוראה מיוחדת של הקיבה הראשונה של מעלי הגירה).

רבינו חננאל

אבא שאול אומר ערבי שתיא, אחת ללולב ואחת למקדש. ולרבנן הלכתא גמירי להו, עשר נטיעות ערבה וניסוך המים, הלכה למשה מסיני. תניא אידך ערבי [נחל], פרט לצפצפה שבגדילה בין ההרים. ת"ר איזו היא ערבה, קנה שלה אדרם ועלה שלה משוך ופיה חלק, זו היא ערבה. איזו היא צפצפה, קנה שלה לבן ועלה שלה עגול ופיה דומה למגל זו היא צפצפה. ואם היא מין ערבה שקוראין אותה חילפא גילה, דומה למגל כשר, דומה למסר פסול. ואסיקנא חילפא [גילא] היא ערבה, שתיוון מין ערבות הן. מיהו חילפא היא הדס רע, כדגרסינן בגמרא דרין אסא קאי בחילפא, אסא שמיא ואסא קרו לה, מכלל שהחילפא הדס רע הוא. (א) וכן שופר כשר, דומה למסר פסול. ואסיקנא חילפא [גילא] היא ערבה, שתיוון מין ערבות הן. מיהו חילפא היא הדס רע, כדגרסינן בגמרא דרין אסא קאי בחילפא, אסא שמיא ואסא קרו לה, מכלל שהחילפא הדס רע הוא. (א) וכן שופר כשר, דומה למסר פסול. ואסיקנא חילפא [גילא] היא ערבה, שתיוון מין ערבות הן. מיהו חילפא היא הדס רע, כדגרסינן בגמרא דרין אסא קאי בחילפא, אסא שמיא ואסא קרו לה, מכלל שהחילפא הדס רע הוא. (א) וכן שופר כשר, דומה למסר פסול.

א) נראה דחסר בדברי רבינו וז"ל א"ר חסדא הני תלת מילי אשתני שמייהו תתפתא היא ערבתא וכן שופר חלוצרת וכו'.